

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET U ZAGREBU
ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOST
STUDIJ POLJSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI - LINGVISTIČKI SMJER

Ivona Glavor

**ZOONIMSKI VODENI SVIJET U POLJSKOM I HRVATSKOM
JEZIKU**

Magistarski rad

Mentorica: dr. sc. Ivana Vidović Bolt

Zagreb, 2016

SADRŽAJ

UVOD	3
TEORIJSKO PROMIŠLJANJE FRAZELOGIJE	4
PROMIŠLJANJE O SIMBOLICI VODE I VODENOG SVIJETA	7
KONCEPTNA ANALIZA	9
Frazemi koji se odnose na čovjeka	9
Frazemi kojima se opisuje čovjekova dob	9
Frazemi kojima se opisuje čovjekov izgled	10
Frazemi kojima opisuju čovjekove karakterne osobine	14
Frazemi koji opisuju čovjekova psihička stanja i emocije	22
Frazemi kojima se opisuju čovjekova fizička stanja	25
Frazemi koji opisuju čovjekove postupke	28
Frazemi kojima se opisuje čovjekovo kretanje	32
Frazemi kojima se opisuju čovjekove vještine	33
Frazemi koji opisuju čovjekove životne uloge i status	34
Frazemi koji se ne odnose na čovjeka	37
Frazemi kojima se opisuju situacije	37
Frazemi kojima se opisuje količina	38
Frazemi kojima se opisuje vrijeme	39
Frazemi koji se odnose na životinje	39
Frazemi koji zamjenjuju prilog	39
Frazemi kojima se opisuje način	39
Frazemi koji se odnose na pravila ponašanja	39
Frazemi kojima se odnose na situacije	40
ZAKLJUČAK	411
POPIS FRAZEMA SA ZOONIMSKOM SASTAVNICOM IZ VODENOG SVIJETA	42
POPIS POLJSKIH FRAZEMA	42
POPIS HRVATSKIH FRAZEMA	49
LITERATURA	54

UVOD

U ovom radu bavit ćemo se frazemima sa zoonimskom sastavnicom iz vodenog svijeta u poljskom i hrvatskom jeziku. Frazem se može definirati kao "ustaljeni izraz čvrste strukture" (Fink Arsovski 2002:5). Zoonimi su imena životinja, tj. nazivi za predstavnike svake životinjske vrste. Zoonimi (*bakalar, szczupak*), hiperonimi zoonima (*riba, rak*) i njihove izvedenice (*sumiaste, riblje, rakova*) česte su sastavnice frazema obaju jezika. Pod životinjama vodenog svijeta razumijevaju se one vrste koje žive isključivo u vodi (moru, rijekama, jezerima), ali i one koje mogu živjeti izvan vode, ali se smatraju vodenim životinjama (npr. vidre). Uvršteni su frazemi u užem smislu koji su potpuno ili djelomično desemantizirani. U radu su izostavljeni frazemi sa zoonimskom somatskom sastavnicom ako u frazemu nije prisutan i sam zoonim (npr. *disati na škrge*). Građa je ekscerpirana iz poljskih i hrvatskih frazeoloških i općih rječnika. Rad započinje teorijskim promišljanjem frazeologije i razvojem te samostalne jezikoslovne discipline u Poljskoj i Hrvatskoj, a potom se definira osnovna frazeološka jedinica. Slijedi promišljanje o bogatoj simbolici vode i vodenog svijeta u univerzalnoj ljudskoj kulturi. Konceptna analiza razvrstava frazeme u različita tematsko – značenjska područja, te pokušava objasniti pozadinsku sliku i motivaciju frazema. Rad završava popisom poljskih i hrvatskih zoonimskih vodenih frazema koji slijedi uobičajena pravila frazeografske obrade.

TEORIJSKO PROMIŠLJANJE FRAZELOGIJE

Frazeologija, naziv za samostalnu lingvističku disciplinu, vuče svoje podrijetlo iz grčkih riječi *phrasis* - izraz i *lógos* – riječ, govor. Frazeologija je istovremeno lingvistička disciplina koja proučava frazeološke jedinice i objekt te iste discipline, tj. ukupnost svih frazema podijeljena na podskupine kao što su somatska, zoonimska¹, internacionalna, nacionalna, arhaična, dijalektalna, frazeologija pojedinih pisaca itd (Fink Arsovski 2002: 1).

Za razvoj frazeologije kao znanosti vrlo je važna studija Charlesa Ballya *Traité de stylistique française* (1909). U tom radu Bally razlikuje *slobodne sveze riječi*² i *neslobodne sveze riječi* – *frazeološke sveze* te navodi idiomatičnost kao osnovno obilježje frazeoloških sveza³.

Iako je Evgenij Dmitrijevič Polivanov još 1931. zagovarao samostalan status frazeologije (Fleischer 1997: 9, prema Vidović Bolt 2011: 14) povijesnom razvoju frazeologije u slavenskim zemljama najviše je pridonio ruski jezikoslovac Viktor Vladimirovič Vinogradov koji 1947. objavljuje rad *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku*, te utvrđuje frazeologiju kao samostalnu lingvističku disciplinu, uvodi termin frazeološka jedinica i osniva prvu rusku frazeološku školu.

Rad ruskih jezikoslovaca, a posebno Vinogradova kojeg se naziva *ocem frazeologije u slavističkim zemljama*, pridonio je razvoju frazeologije u Poljskoj i Hrvatskoj.

Stanisław Skorupka 1952. god objavljuje *Z zagadnień frazeologii*, prvu poljsku frazeološku znanstvenu studiju., a prvi hrvatski znanstveni frazeološki članak je rad *O strukturi frazeologizama* Antice Menac⁴, objavljen u časopisu *Jezik* (XVIII, 1, 1970/1971).

Od tih trenutaka pa sve do sada zanimanje za frazeologiju u objema zemljama ne jenjava što „rezultira novim istraživanjima kao i revidiranjem, a istodobno i konkretizacijom ranijih

¹ U posljednje se vrijeme često koristi i naziv – animalistička frazeologija koji obuhvaća frazeme u sastavu kojih su ne samo nazivi životinja, nego i dijelovi životinjskoga tijela, životinjske nastambe, te različiti predmeti kojima se koriste i sl. Više o tome v. Vidović Bolt (2014).

² U slobodnim svezama značenje cijele sveze predstavlja zbroj značenja sastavnica. Stvaraju se u govornom procesu i govornik bira sastavnice prema značenju koje svezi želi dati (Menac 2007: 9).

³ U frazeološkim svezama zbroj značenja sastavnica nije jednak značenju cijele sveze. Takve sveze ne nastaju u govornom procesu nego su zapamćene ili naučene (Menac 2007: 9).

⁴ Antica Menac je primijenila rusku frazeološku teoriju u hrvatskom jezikoslovlju i potaknula razvoj te znanosti na hrvatskom području okupivši oko sebe suradnike koji su uskoro postali jezgra *Zagrebačke frazeološke škole* (Fink Arsovski 2004: 6).

teorijskih postavki“ (Vidović Bolt 2011: 13). Antica Menac u uvodu *Hrvatske frazeologije* (2007) navodi da frazeologiju kao područje rada u Hrvatskoj u posljednje vrijeme odabiru pretežito mlađi jezikoslovci i u toj činjenici vidi perspektivu njezinog razvitka.

U hrvatskoj i poljskoj literaturi prisutni su brojni nazivi⁵ za osnovnu jedinicu frazeologije, a od početka devedestih godina XX. stoljeća u hrvatskoj frazeologiji koristi se termin *frazem*, a kao njegov poljski ekvivalent u uporabi su *frazologizm*, *związek frazeologiczny*, *jednostka frazeologiczna* itd.

Prema Fink Arsovski (2002: 6) osnovne osobine frazema su najmanje dvije sastavnice, cjelovitost, čvrsta struktura⁶, ustaljenost, slikovitost⁷, desemantizacija, ekspresivnost i konotativno značenje koje je uglavnom negativno. U osnovne osobine frazema Vidović Bolt (2011: 19) ubraja i otežanu mogućnost prevođenja dijela frazema.

Značenje frazema nije jednako zbroju značenja sastavnica, ali stupanj desemantizacije može varirati pa ovisno o tome razlikujemo potpuno i djelomično desemantizirane frazeme. U potpuno desemantiziranih frazema sve su sastavnice semantički preoblikovane, a kod djelomično desemantiziranih samo je dio sastavnica izgubio svoje prvotno leksičko značenje.

Nabrojane osobine frazema odnose se na *frazologiju u užem smislu*. Ustaljeni, cjeloviti izrazi čvrste strukture i djelomične ili *nulte desemantizacije* dio su *frazelogije u širem smislu*. Takvi izrazi najčešće su termini i pojmovi iz određenih područja (*krumpirova zlatica*) (Fink Arsovski 2002: 7-8).

Semantička analiza frazema podrazumijeva utvrđivanje frazeologizacije, stupanj desemantiziranosti frazema, značenje, motiviranost i slikovitost (Vidović Bolt 2011: 41).

Sintaktička se analiza bavi uključivanjem frazema u rečenično ustrojstvo i određivanjem njegove funkcije (Fink Arsovski 2002: 8).

Strukturna se analiza bavi opsegom frazema, leksičkim sastavom i određivanjem sintaktički glavne sastavnice (Fink Arsovski 2002: 8).

Ovisno o opsegu frazema, razlikujemo *minimalne frazeme*⁸ – frazeme s jednom punoznačnom sastavnicom i jednom ili dvije nepunoznačne riječi te jednim naglaskom (*s nogu, ispod ruke*),

⁵V. Vidović Bolt (2011: 17)

⁶Čvrsta struktura je relativna jer neke sastavnice mogu biti zamjenjive (Menac, 2007: 12).

⁷Slikovitost je povezana sa desemantizacijom sastavnica (Fink Arsovski, 2002: 6).

⁸U literaturi nalazimo i naziv fonetska riječ te prijedložno- imenička sintagma.

*sveze riječi*⁹ - najbrojniji i najčešći frazeološki tip - sastoji se od najmanje jedne punoznačne riječi uz koje može biti jedna ili više nepunoznačnih (*plivati kao dupin, spiec raczka*), *frazemske rečenice*¹⁰ - koje na formalnom nivou imaju strukturu rečenice. (*pecati (loviti) u mutnoj vodi, płynąć za kimś jak rekin za okrętem*) (Vidović Bolt 2011: 23) te frazemske polusloženice – sastoje se od dvije sastavnice povezane spojnicom. Svaka sastavnica ima svojoj naglasak (*rak - rana*) (Kovačević i Ramadanović 2013: 3).

Stanisław Skorupka prema kriteriju noseće komponente frazema razlikuje *wyrażenie* – frazeme imeničke strukture koji se sastoje od najmanje dvije punoznačne riječi ili jedne punoznačne i jedne ili više nepunoznačnih riječi (*gruba ryba*), *zwrot* – glagolske frazeme (*pływać jak ryba*) i *fraza* – sveze rečeničke strukture s imeničkom i glagolskom sastavnicom (*kiedy nie ma ryb, dobry i grzyb*).

Andrzej Maria Lewicki (1983: 75-83) proširuje podjelu Stanisława Skorupke i navodi pet strukturnih tipova: *fraza* – cjeline rečeničkog sastava koje ne zahtijevaju nadopunu, *zwrot* – glagolske frazeme, *wyrażenie rzeczownikowe* – imeničke frazeme, *wyrażenie określające* – frazeme koji određuju imenice, glagole, pridjeve i priloge i *wskaźniki frazeologiczne* – frazemi koji imaju pomoćnu funkciju prijedloga, veznika, čestica (Vidović Bolt 2011: 24).

⁹U literaturi nalazimo i naziv skup riječi te frazemi sintagme.

¹⁰U literaturi nalazimo i naziv frazemi rečenice te frazemi sa strukturom rečenice.

PROMIŠLJANJE O SIMBOLICI VODE I VODENOG SVIJETA

Iako simbole koristimo svakodnevno – u kolokvijalnom govoru, metaforama, poslovicama i frazemima itd. rijetko to primjećujemo. Riba je jedan od najraširenijih simbola koji nalazimo u raznim religijama i mitovima (Sztych 2011:1). Riba, ali i cijeli zoonimski vodeni svijet važan su dio frazeologije. Frazemi sa sastavnicom riba (hiperonim) kao i ostalim ribama (hiponimi) motivirani su različitim simboličkim značenjem preuzetim iz mitova i religija, ali i činjenicama iz svakodnevnog života. Voda – prirodno okruženje vodenog svijeta prekriva veći dio Zemlje pa je većina populacije upoznata s vodenim stvorenjima što je omogućilo razvijanje bogate simbolike (Čagalj i Svitkova 2014: 5).

Ovisno o položaju i prirodnom okruženju u nekim kulturama više dominira slatkovodni vodeni svijet, a u nekim morski. Promatrajući hrvatsku frazeologiju može se primjetiti velika važnost i utjecaj mora (Kovačević i Ramadanović 2013: 1), a što je vidljivo iz velikog broja frazema koji za sastavnicu imaju morsko biće. Takvi su frazemi brojni i u poljskoj frazeologiji, ali su zato, primjerice, frazemi sa slatkovodnom komponentom su brojniji u poljskoj nego u hrvatskoj frazeologiji. Simbol ribe ima mnoga značenja - različite kulture pozivale su se na različite karakteristike riba i tako stvarale vlastite mitologije i bogatu simboliku Iako se u zapadnoj kulturi, simbol ribe najčešće veže uz kršćansku mitologiju puno prije pojave kršćanstva riba je već imala svoje duboko zastupljeno simboličko značenje u mediteranskim, ali u ostalim kultovima.

Simbolika ribe je kako je već spomenuto raznolika, ali riba se u predkršćanskim mitologijama najčešće veže uz život i plodnost. Razlog tome je činjenica da je element u kojem riba živi – voda početni element iz kojeg je nastao život, ali i nevjerojatna sposobnost razmnožavanja i veliki broj jajašaca riba. Riba je simbol života i ženske plodnosti u kultovima Izide, Hatore, Venere, Atargatis, Velike Majke u Efesu koja oko svojih genitalija nosi nisku riba. Riba je također i simbol muške plodnosti, u Ozirisovom kultu izjednačavana je s falusnim, oplodjujućim simbolom. U Sumeru su ribe prinošene kao žrtva u čast boga mrtvih i samih mrtvih. U staroj Grčkoj i Rimu ribe su smatrane stvorenjima iz podzemnog svijeta. U Grčkoj je riječ „delfos“ imala dvojako značenje – proročište i riba. U Delfima se prvotno štovala božica riba Temis, a kasnije su sljedbenici Afroditu Salajsku slavili na sveti dan - petak jedući ribu. Hrvatski frazemi s ihtionimskom sastavnicom kao i njihovi ekvivalenti u drugim jezicima često vuku podrijetlo upravo iz starogrčkog (Ljubičić 2013:2). Rimljani su također jeli ribu u petak, koji su nazivali Venerin dan (Kopaliński 2006:). Prvi povijesni vladar

gornjeg i donjeg Egipta imao je među svojim kraljevskim simbolima i simbol soma. U budizmu riba se povezuje s inkarnacijom Bude. Pojavljuje se kao simbol na stopama Bude što simbolizira oslobođenje od svih potreba. U hinduizmu riba je prvo utjelovljenje boga Višne. Višna je u obliku zlatne ribe spasio od potopa Manu, koji je ekvivalent Noi u hinduizmu. Riba se smatra simbolom plodnosti, zdravlja i atributom bogova ljubavi. U keltskim vjerovanjima riba losos smatra se jednim od najstarijih stvorenja.

Simbolizirao je sveznanje bogova i moć vode koja ozdravlja. Povezan je i s duhovnom mudrošću i sposobnošću proricanja budućnosti. U keltskoj i nordijskoj kulturi postoje mitovi o bogovima koji su se ukazivali u liku lososa. Nordijski bog Loki, pobjegao je Thorovu gnjevu preobrazivši se u lososa. To je samo jedan od brojnih mitova u kojima riba simbolizira utjelovljenje slobode. Slobodna je bila i u velikom potopu, mitu koji ima veliku ulogu u većini kultura i religija (Sztych 2011: 2).

Kao što je već naglašeno riba je prvi i jedan od najvažnijih simbola kršćanske mitologije. Znak kojim su se prepoznavali prvi kršćani bila je riba. Grčki termin za ribu- ICHTHYS , interna lozinka među prvim kršćanima odgovara akronimu Isus (Iesus) Krist (Christos) Božji (Theu) Sin (Yios) Spasitelj (Soter). Riba je, dakle bila tajni simbol pripadnosti kršćanstvu, a ujedno i simbol ispovijesti vjere jer je u okviru osmog kanona određeno da se valjanost krštenja priznaje onome tko zna simbol. Simbolika ribe u kršćanstvu nije samo znak raspoznavanja prvih kršćana. U Bibliji se ribe spominju gotovo stotinu puta iako se nikad ne spominje vrsta ili rod, samo općeniti naziv riba ili ribe. U Bibliji se ribe često spominju kao životinje za jelo, ali važnije je njihovo simboličko značenje nego realno (Jelaska 2014: 19) . Poznata je i biblijska prisposoba prema kojoj Isus s 2 ribe i 5 komada kruha uspijeva nahraniti 5 tisuća ljudi. Veliku povezanost kršćana s ribom, ali i važnost ribe u prehrani starih kršćana sa sjevera ocrtava i činjenica da su u najpoznatijoj kršćanskoj molitvi motiv kruha zamijenili s ribom te molili "daj nam našu svagdanju ribu" (Ladan 2006: 408). Sve životinje s perjem i ljuskama u Bibliji se smatraju čistima, ostala su vodena bića nečista (Lev 11, 9-12).

Iako se kao i u Bibliji u većini simboličkih, mitoloških i folklornih simboličkih konteksta riba obično spominje kao opći pojam, a imenovanje vrsta je karakterističnije za kulture čiji pripadnici žive od ribolova (Čagalj i Svitkova 2014: 5) neke kulture ipak poznaju bogatu simboliku određenih vodenih ili ribljih vrsta. U kulturama Dalekog istoka veliko simbolično značenje ima riba šaran. U Kini šaran simbolizira dugovječnost te književni i znanstveni talent. Smatra se i da šaran donosi sreću, pa šarani napravljeni od papira drže ispred kuća kako bi čuvali kuću od požara. Riba je izjednačavana s božicom Khuan- Yin, najvažnijim

ženskim likom u kineskom panteonu. U Japanu šaran simbolizira odvažnost, samurajski duh, snagu, strpljivost dostojanstvo, sreću, dobrobit i blagostanje. Poljaci vjeruju da će ih ljuska šarana koji se jeo na Badnjak, stavljena u novčanik cijele godine braniti od nedostatka novca. (Sztych 2011: 3). Iako se najveći dio prostora u promišljanju o simbolici vodenog svijeta posvećuje ribama kao nad-pojmu ili predstavniku cjelokupnog vodenog svijeta i ostala vodena bića imaju važnu ulogu u simbolizmu, mitologiji i folkloru. Rak je, slično kao i riba, simbol vode, majčinstva, plodnosti, neranjivosti i besmrtnosti. Već su stari Grci rakove dobro poznavali i koristili pučkoj medicini, vjerujući u njihova brojna ljekovita svojstva. U mitologiji rak pomaže Hidri u borbi protiv Herakla, a nalazi se i na Tetidinoj kruni (Ladan 2006: 148).

KONCEPTNA ANALIZA

Konceptna analiza se temelji na pridruživanju frazema konceptima. Koncepti se mogu definirati kao tematsko-značenjska područja koja se temelje na apstraktnim univerzalnim spoznajama. Koncept je nadređen pojam koji uokviruje značenje frazema (Vidović Bolt 2011, 87). Konceptualnom se analizom uspijevaju prikazati tematsko-značenjska područja koja frazemi ostvaruju, a koja su odraz kognitivno-jezičnih svojstava čovjeka i njegova uma (Vidović Bolt 2011, 87). U isti se koncept ubrajaju frazemi jednakoga okvirnog značenja, a pri tomu se ne moraju podudarati strukturom i kategorijalnim značenjem. Najveći dio frazeološkoga fonda svakog jezika čine frazemi koji pokrivaju konceptualnu sferu koja se odnosi na čovjeka što pokazuje antropocentrične tendencije u frazeologiji.

Frazemi koji se odnose na čovjeka

Frazemi kojima se opisuje čovjekova dob

Starost

stara wydra

Vidre (lat. *Lutra lutra*) su slatkovodni ili morski sisavci dugog i vitkog tijela s mekanim slojem krzna ispod duge zaštitne dlake. Hrane se ribama i vodenim životinjama. Frazemom

stara wydra opisuje se stara žena, a dodan je i sem mršavosti. Motiviran je stereotipnom predodžbom o staroj vidri kao mršavoj životinji olinjala krzna.

Frazemi kojima se opisuje čovjekov izgled

Skladna građa

građen kao cipal

Zgodan, skladno građen muškarac opisuje se frazemom *građen kao cipal*. Cipal (lat. *Liza ramada*) je riba tupe i spljoštene glave, šire od ostatka duguljastog tijela, s velikim, izraženim očima i tankim usnicama na relativnom malim ustima. Postoji 70-ak vrsta i iako im je izvorno stanište more mogu preživjeti i u slatkim vodama. Mogu narasti do 70 centimetara i do 5 kilograma (Ladan 2006 : 365). Poticajni impuls frazemu je najvjerojatnije duguljasto, ne preširoko, ali ne ni pretanko tijelo cipla.

Mršavost

suh (mršav) kao bakalar

osušiti se kao bakalar

suh kao štuka

chudy jak śledź

być szczupakiem,

być szczupaczkiem

Frazem *suh (mršav) kao bakalar* opisuje vrlo mršava čovjeka. Bakalar (lat. *Gadus morrhua*) je grabežljiva morska riba koštunjača izbočene čeljusti plosnata i izdužena riba, jedna od najviše ekonomski eksploatiranih riba. Ima tri leđne i dvije podrepne peraje i može biti duži od 1, 5 metra i teži od 40 kilograma. Živi u sjevernim morima. U Hrvatskoj se prodaje u sušenom obliku i postala je simbol blagdansnog posta. Osim plosnatog i izduženog tijela bakalara činjenica da se Hrvatskoj prodaje u sušenom obliku, a i predstavlja simbol

blagdanskog posta motivirala je nastanak frazema. Sušeni oblik bakalara motivira i frazem *osušiti se kao bakalar* koji opisuje osobu koja je izuzetno smršavila.

U poljskom jeziku frazem istog značenja, *chudy jak śledź* motiviran je izgledom sleđa (lat. *Clupea herengus*), duge i tanke ribe, ali i načinom spremanja za konzumaciju, konzerviranja najčešće sušenjem. Moglo bi se reći da je na nastanak poljskog frazema utjecao izgled životinje u prirodnoj okolini, ali i promatranje sleđa kao prehrambene namirnice (Vidović Bolt 2016 : 3).

U frazeologiji oba jezika pri opisivanju vrlo mršave osobe postoji također sastavnica štika (lat. *Esox lucius*) *suh kao štika*, *być szczupakiem*, *być szczupaczkiem* (Vidović Bolt 2016 : 3). Štika je slatkovodna riba koštunjača široke i sploštene glave i gustih i oštarih zuba. Duga je do 1,8 m i teška do 35 kg. Raširena je po Europi do Sibira i u Sjevernoj Americi (Ladan 2006: 359) S leđne strane zelenkaste je do smeđe žute boje, a s trbušne srebreno bijele. Vretenasto tijelo velikog grabežljivca štuke motiviralo je nastanak frazema. Lakšem razumijevanju motivacije frazema doprinosi i činjenica da je poljski naziv za štuku – *szczupak* nastao od pridjeva *sczupły* – mršav, tanak, onaj koji ima malo masti (Boryś 2005: 599).

Vratio se kući mršav, iscijeđen, *suh kao bakalar*. (hrWaC)

Loš izgled

wyglądać jak śledź <wymoczony (holenderski)>

wyglądać jak wymokły śledź

wyglądać jak śnięta ryba

Frazemi *wyglądać jak śledź* <wymoczony (holenderski)>, *wyglądać jak wymokły śledź* i *wyglądać jak śnięta ryba* opisuju osobu koja izgleda loše - blijedo i slabo. Sleđ (lat. *Clupeida*) je riba koštunjača zeleno srebrene boje koja se ubraja među gospodarski najvažnije ribe sjevernih mora. Rasprostranjene su po cijelom svijetu, a u slatke vode ulaze radi mriješćenja (Ladan 2006: 379). Najčešće se konzumira nakon konzerviranja dimljenjem, sušenjem, soljenjem ili smržavanjem. Zelenkasto srebrna boja ribe podsjeća na boju lica osobe kojoj nije dobro, što može biti pozadinska slika frazema.

Frazem *wyglądać jak snięta ryba* ima i dodatni sem pospanosti (Vidović Bolt 2016 :3).

Ružnoća

ružan kao akrap

ružna kao grdobina

ružna kao raža

Frazemi *ružna kao grdobina* i *ružna kao raža* opisuju ružnu žensku osobu i motivirani su izgledom tih riba. Raže (lat. *Rajiformes*) – ribe hrskavičnjače širokog i plosnatog tijela, hrapave kože i dugog i tankog repa na kojem može imati kukastu bodlju ili grdobine (lat. *Lophidae*) – ribe spljoštenog tijela s izuzetno velikom glavom koja može zauzimati $\frac{3}{4}$ tijela na kojoj su smještena velika usta s puno zuba i izraslinama. Čak i sam naziv grdobine ukazuje na njezin izgled (grd- regionalno ružan) (Vidović Bolt 2016: 3).

Frazem *ružan kao akrap* opisuju vrlo ružnu osobu. Motiviran je izgledom akrapa (lat. *Buthusoccitanus*), sredozemnog štipavca odbojna izgleda - dva para čeljusnih nogu imaju oblik štipaljki, a dug člankovit zadak završava otrovnom bodljom. Obično se frazem koristi u opisivanju ružne ženske osobe. Izraz akrap (akrep) turcizam je nastao među govornicima hrvatskog jezika koji su dolazili u bliži dodir s istočnjačkom kulturom (Ladan 2006: 347).

Boja kože

crven kao rak

pocrvenjeti kao rak

czerwony jak rak

spiec raka

spiec raczka

zaczerwienić się jak rak

blady jak wymokły śledź

pocrvenjeti kao škarpina

Frazemima *crven kao rak*, *pocrvenjeti kao rak*, *czerwony jak rak* i *zaczerwienić się jak rak* opisuje se osoba koja je ili pocrvenjela u licu od neugode i srama ili jako pocrvenjela na suncu. Rakovi (lat. *Crustacea*) razred su člankonožaca, različitih veličina (od mikroskopskih do japanske goleme rakovice noga duljih od 1,5m). Svi rakovi osim raka samca zaštićeni su rožnatim oklopom koji se može širiti, a rakovi ga mijenjaju tijekom rasta. Hrane se sitnim životinjama i biljem, a kako jedu i ostatke uginulih životinja značajni su čistači voda i mora. Dišu škrgama, ali mogu disati i kožom (Ladan 2006: 140). Rakovi mogu biti različitih boja - smeđe, crvene, plave itd. Rakovi u Jadranskom moru većinom su smeđi, a motivacija za frazem je žarka crvena boja raka kad ga se stavi kuhati u kipuću vodu.

Škarpina (lat. *Scorpaenidae*) je riba velike glave u odnosu na tijelo prekriveno otrovnim bodljama. Nakon uboda na ubodenom dijelu tijela javlja se jaka bol, crvenilo i oticanje. Boje je ružičasto crvene do crvene sa smeđim točkama po tijelu. Pigment na njezinoj koži ima sposobnost promjene šara u skladu s okolinom u kojoj živi. Hrani se ribama, obitava većinom na dnu, a meso joj je ukusno i cijenjeno. Frazemom *pocrvenjeti kao škarpina* motiviranim bojom škarpine opisuje se osoba koja je jako pocrvenjela na suncu, a za razliku od prethodnih frazema ne sadrži dodatni sem crvenila od srama.

U poljskom jeziku blijed čovjek opisuje se frazemom *blady jak wymokły śledź*. Zeleno srebrena boja sleđa podsjeća na boju lica blijedog čovjeka i motivirala je nastanak frazema.

RUSKI nogometni reprezentativac Andrej Aršavin očito nije navikao na sunce pa je tako posljednjih dana snimljen na plažama Miamijsa i to *crven kao rak* . (hrWaC)

U raljama toga Korngolda nestajale su gomile ribljeg mesa, i hladetine, i majoneze, kao u raljama gladnog vodenog konja; sav *crven kao rak*, znojan, u svilenom košulji, dišući teško glasnim izdisajima, kao kakav ogroman podvodni sisavac, stari je sjekao debele ploče mesa, lomio led, srkao vino, pušio, dimio, pljučkao i prilično duhovito pričao o žderanju i prežderavanju. (RIZNICA - Miroslav Krleža [1932], *Povratak Filipa Latinovicza* (Večernji list, Zagreb, 2004).

Buljave oči

riblje oči

rybie oczy

Okrugle, velike i buljave oči govornike obaju jezika podsjećaju na riblje. Iako se oči različitih vrsta riba mogu jako razlikovati - som ima male i zakržljale oči, ribe koje se kreću noću imaju veće oči od onih koje se kreću danju, ribe na većim dubinama imaju veće oči zbog manje količine svjetlosti, dok one koje žive na samom dnu imaju potpuno zakržljale oči jer im zbog nedostatka svjetlosti nisu potrebne, u ljudskom je razmišljanju uvriježen stereotip o velikim ribljim očima, izbuljenim bočno i naprijed kakve ima glavoč (lat. *Gobiidae*). Takve su riblje oči poticajni impuls frazema.

Dugi brkovi

sumiaste wąsy

Poljake dugi brkovi muškarca podsjećaju na somove brkove. Som (lat. *Silurus glanis*) je riječna riba izduženog, zdepastog tijela. Naseljava većinu europskih rijeka. Tijelo mu je golo, bez krljušti, može doseći dužinu do 5 metara i težinu preko 400 kilograma. Glava mu je velika i masivna, uzdužno spljoštena, a završava široko rasječenim ustima sa 6 mesnatih izraslina koje podsjećaju na brkove, 2 dugačke na gornjoj čeljusti i 4 nešto kraće na donjoj čeljusti. Ti "brkovi" motivirali su nastanak frazema.

Frazemi kojima opisuju čovjekove karakterne osobine

Lukavost

cipal od porta

gladak kao piškor

brać/wziąć *kogoś* jak rybę na wędkę

Frazem *cipal od porta* opisuje lukava muškarca. Motiviran je slikom cipla koji obitava u portu (luci). Zbog velike koncentracije brodova, ribara i manjka prostora da bi preživio mora biti lukaviji i snalažljiviji nego ribe koje obitavaju u otvorenom moru.

Piškori (lat. *Misigurnus fossilis*) je iznimno pokretljiva slatkovodna riba. Povremeno može udisati atmosferski zrak, a živim kretanje na površini vode obično navještava nagle vremenske promjene (Čagalj i Svitkova 2014: 9). Frazemom *gladak kao piškori* opisuje se osoba koja vješto izbjegava odgovornosti. Frazem je motiviran činjenicom da piškori za razliku od većine ostalih riba može udisati atmosferski zrak. Zbog te činjenice podsjeća na nekoga tko je vješt i lako se snađe u određenim situacijama.

Bacanje udice kako bi se na nju uhvatila riba govornike poljskog jezika podsjeća na čin nadmudrivanja druge osobe. U frazemu *brać/wziąć kogoś jak rybę na wędkę* prisutan je i sem zavodjenja vjerojatno motiviran stavljanjem mamca na udicu.

No, što je više bježao na krilo bio je opasniji, a kad se stvorio prostor bio je to onaj stari, neuhvatljivi *cipal od porta*. (hrWaC)

Snalažljivost

plivati kao riba u vodi (moru)

Za osobu koja se dobro snalazi u određenoj situaciji kaže se da pliva *kao riba u vodi (moru)*. Ribe su simbol vode, elementa u kojem žive. Njihove prirodne okoline u kojoj se najbolje snalaze, što je pozadinska slika frazema.

Prve su reakcije na knjigu pozitivne, pa se još jednom pokazalo da Ferić u proznom svijetu *pliva kao riba u vodi*. (hrWaC)

Okretnost i brzina

brz kao jegulja

izmicati kao jegulja

okretan kao jegulja

sklizak kao jegulja

śliski jak węgorz

wić się jak węgorz

wyślizgnąć się jak węgorz

rzucac się jak piskorz

rzucac się jak szczupak

Jegulja (lat. *Anguilla anguilla*) je riba zmijolikog, izduženog tijela i sluzave kože, koja nastanjuje morske i riječne vode (Vidović Bolt 2016: 7). Živi u rijekama, ali mrijesti se u Atlantskom oceanu, nakon čega ugiba. Nema trbušnih peraja, a repna, leđne i podrepna peraja spojene su. Sitne ljuske urasle su u sluzavoj koži. Bočna je pruga jasno uočljiva. Leđa su joj zelenkasta, smeđa ili smeđežuta, a trbuh žućkast ili srebrenobijel, boja jegulje mijenja se prema okolišu u kojem se nalazi. Ženke narastu više od 1 m, a mužjaci su kraći. Njezin izgled motivira frazeme koji opisuju brzu i okretnu osobu, ali i osobu koja izbjegava odgovornost. „Jegulja simbolizira tajnovitost, misterij i pretvaranje, nešto na što se ne može osloniti ili razumjeti“ (Colin 2004: 197).

Frazem *brz kao jegulja* označuje vrlo spretnu, brzu, izuzetno nemirnu osobu također oslikava tipične osobine te ribe. Pridjev *brz* pojačava sem spretnosti i okretnosti.

Piškor i štika su vrlo okretne i brze ribe, vretenasta tijela što je motiviralo frazeme *rzucac się jak piskorz* i *rzucac się jak szczupak*.

Nekoliko je puta pokušao uhvatiti i zagrliti, no ona bi mu uvijek, uz umilan smijeh, iskliznula iz ruku *kao jegulja* i prelazila dlanovima preko zažarena lica, da tobože kosu popravi. (hrWaC)

Opet si *kao jegulja* izmigoljio. (hrWaC)

Sposobnost, poduzetnost

mądra ryba

O osobi koja je sposobna i poduzetna, pogotovo u poslovnom smislu govori frazem *mądra ryba*. Motivacija frazema može se tražiti u simboličkom značenju ribe. Riba je jedan od najraširenijih simbola i motiva u svim kulturama, tradicijama i religijama. Najvažniji motiv u stvaranju mita ribe je njezina povezanost s prvotnim počelom – vodom. Zahvaljujući toj povezanosti nastalo je mnoštvo vjerovanja. Riba je tako postala simbol, besmrtnosti, mora, krštenja, euharistije, slobode, spolnosti, obilja, mudrosti (Sztych 2011: 1).

Odlučnost, liderstvo

štuka u ribnjaku

Štuka (lat. *Esox lucius*) slatkovodna je riba cijenjena mesa, široke glave i oštih zuba poznata kao velik grabežljivac može narasti do 2 metra.

„Štuka je dominantan predator u stajaćim vodama gdje, skrivajući se među vodnim raslinjem, vreba plijen. Štuka ima vretenasto tijelo koje joj omogućava brže kretanje. Upravo potonje obilježje stoji u pozadini motivacije hrvatskoga frazema *štuka u ribnjaku*, čije je značenje ‘osoba koja mobilizira pasivnu sredinu’ “ (Čagalj i Svitkova 2014: 8).

Kad smo kolega Miroslav Radman i ja davnih sedamdesetih po Dubrovniku tražili lokaciju za Institut, problem je bila 'kapitalistička špijunaža' 'Danas nema 'špijunaže', ali postoji strah od 'štuke u ribnjaku' (hrWaC)

Razvijen intelekt

upijati kao spužva

Spužve (lat. *Porifera*) su vodeni su organizmi vrlo jednostavne građe, stanice im nisu udružene u tkiva. Spužve se hrane usisavajući vodu iz koje filtriraju hranjive tvari. Iako je takav način prehrane vjerojatno motivirao frazem *upijati kao spužva* koji opisuje osobu, najčešće dijete, koje vrlo brzo i lako usvaja (upija) nova znanja „u današnjoj svijesti govornika hrvatskog jezika prevladava slika industrijski proizvedene spužve koja ima veliku mogućnost upijanja tekućine i koja se u različite svrhe upotrebljava u domaćinstvu“ (Kovačević i Ramadanović 2013: 334).

Ustvari novinari to izmišljaju a gledatelji i čitatelji to *upijaju kao spužve*. (hrWaC)

Sposobnost oprastanja

prijeći spužvom preko čega

Čin prelaženja preko čega, zaboravljanja da se nešto dogodilo opisuje se frazemom *prijeći spužvom preko čega*. Pozadinska slika frazema je školska spužva, čiji je naziv nastao na temelju sličnosti vodenom organizmu spužvi, kojom se briše nešto napisano kredom na ploči.

Naivnost

ryba połknęła haczyk

Za opisivanje osobe koja se naivno prevari, nasjedne na nečije riječi ili prihvati udvaranje koristi se frazem *ryba połknęła haczyk*. Pozadinska slika je riba koja guta mamac na udici, misleći da je to njezin plijen, a zapravo je jedini plijen ona.

Ludost

mieć kielbie we łbie

Frazemom *mieć kielbie we łbie* opisuje se luda, šašava osoba. Krkuš (lat. *Gobio gobio*) je mala riječna riba sposobna za emitiranje cičavih zvukova. Ti su zvukovi, neuobičajeni za ostale ribe motivirali nastanak frazema.

Tvrdoglavost

stanąć /stawać okoniem

Frazem *stanąć /stawać okoniem* opisuje osobu koja se inati, prkosi, tvrdoglavi. Grgeč (lat. *Perca fluviatilis*) je riječna riba tvrdoperka vretenasta tijela, pokrivena tvrdim češljastim ljuskama. Rasprostranjena je po rijekama Europe i Azije, a zalazi i u slane vode. Izraste do 30, rijetko 50 cm duljine i do 2 kg težine. Boje je zlatnozelene do smeđe, a postrance ima 5 do 9 uspravnih crnih pruga. Grgeč ima dvije peraje i na njima bodlje. Te su bodlje motivacija frazema.

Sporost

brz kao rak

spor kao rak

Sporu osobu opisujemo frazemom *spor kao rak* i frazemom s pridjevskom antonimnom sastavnicom *brz kao rak* čime se postiže dodatna ironija. U oba frazema sadržana je i prvotna ironija jer je rak

životinja koja se, osim sporo, kreće i unazad. Rak je simbol sporosti, a njegovo kretanje unazad simbolizira želju za vraćanjem u prastanje (Colin 2004: 483).

Licemjernost

ljigav kao jegulja

Licemjerna osoba opisuje se frazemom *ljigav kao jegulja*. Frazem je motiviran izgledom jegulje čije je zmijoliko tijelo vrlo sluzavo. Zmijoliko tijelo asocira na zmiju, simbol zla, grijeha, negativnosti općenito.

Vidiš li me kako se provlačim sklizak i *ljigav kao jegulja* kroz šipražja i arhipelage pokušanih shvaćanja i gulim kožu ispod koje opet ljigavost i skliskost čeka? (hrWaC)

Pohlepa

popašan kao mačak na ribu

popašan kao mačka na ribu

Mačka (lat. *Felis domestica*) domaća je životinja, uz psa najčešći čovjekov kućni ljubimac. Mačka je mesožder i vrlo vješt lovac gipkog tijela i izvrsnog sluha. Iako se mačke uglavnom boje vode u Indiji i Jugoistočnoj Aziji postoji i mačka ribolovac koja lovi po rijekama i potocima, hraneći se ribom i žabama (Ladan 2006: 395).

„U osnovi je frazema *popašan kao mačak na ribu* i *popašan kao mačka na ribu* slika ponašanja uvrštene životinje kad ugleda ribu. Oba frazema ujedno upućuju na osobu koja ne bira sredstva u želji da se domogne cilja, a uključen je i sem spretnosti, obilježje svojstveno mačkama zbog njihove brzine i gipkoga tijela“ (Vidović Bolt 2011 :103).

Bezosjećajnost

hladan kao riba

zimny jak ryba

zimna ryba

rybia natura

Govornici oba jezika hladnu i bezosjećajnu osobu bez empatije poistovjećuju s ribama. Motivirani su općim znanjem o ribama kao hladnokrvnim vodenim stvorenjima (Vidović Bolt 2016: 4).

Frazem *zimna ryba* koristi se u značenju ‘osoba lišena temperamenta, flegmatična’ ali također ‘bezosjećajna, ravnodušna, koja ne pokazuje emocije’ (WSFJP 2001: 679, prema Vidović Bolt 2016 : 4).

Frazemom *rybia natura*, motiviranim istim stereotipnim promišljanjem, opisuje se hladan, bezosjećajan karakter.

Koristoljublje

w mętnej wodzie ryby łowić

łowić (łapać) ryby w mętnej wodzie

Gornjim frazemima opisuje se osoba koja iskorištava zamršenu (nesređenu) priliku, nastoji izvući korist iz zamršene situacije. Pozadinska slika je mutna voda u kojoj ni ribar ne vidi koju ribu lovi, a ni riba udicu.

Nesnalažljivost

biti kao riba bez vode

Voda je prirodno okruženje riba, izvan vode se ne mogu dobro snalaziti što je motiviralo frazem *biti kao riba bez vode* koji opisuje osobu koja se ne snalazi dobro u određenoj situaciji. Poslovice kaže da je čovjek bez slobode *kao riba bez vode*, i to je velika istina, jer sloboda je vrijednija od zlata, srebra, bisera i bronce. (hrWaC)

Neodređenost

ni riba ni meso

ni pies ni wydra

ani ryba ani rak

Frazemi *ni riba ni meso* i *ni pies ni wydra* te *ani ryba ani rak* govore o nekome nejasnom koga je teško jasno definirati (Vidović Bolt 2016 : 4). Frazem *ni riba ni meso* motiviran je isticanjem razlike između 2 vrste živih namirnica. U frazemu *ni pies ni wydra* težinu definiranja koga pojačava suprotstavljanje 2 različitih životinja - psa, kućnog ljubimca, kopnene životinje i divlje vodene životinje vidre. Ipak, Colin u Rječniku simbola, mitova i

legendi (2004: 443) spominje stare Irce koji su vidri pridodali simboliku psa kao vjernog čovjekova prijatelja i nazivali je vodenim psom.

U frazemu *ani ryba ani rak* suprotstavljene su 2 različite vodene životinje, ali i 2 prehrambene namirnice.

Ono, budući da se čak i najveći Alfini modeli zapravo trude izgledat " sportski " onda mi je nekak čitav taj " rod " auta " *ni riba ni meso* ". (hrWaC)

Šutljivost

nijem kao riba

šutjeti kao riba

šutljiv kao riba

milczeń jak ryba

niemy (milczący) jak ryba

Frazemi *nijem kao riba*, *šutjeti kao riba*, *šutljiv kao riba*, *milczeń jak ryba*, *niemy (milczący) jak ryba* opisuju vrlo šutljivu osobu. Frazemi *šutjeti kao riba* i *milczeń jak ryba* imaju i sem tajnovitosti, opisuju osobu koja zna čuvati tajnu. „Budući da se zvučni signali u vodi šire drugačije, od davnine datira stereotipna predodžba o ribljaj šutljivosti. Iako mnogobrojna recentna istraživanja potvrđuju postojanje određenog oblika komunikacije među pojedinim ribljim vrstama, najčešće u vidu zvučne signalizacije u funkciji reprodukcije ili zastrašivanja predatora, antropocentrični stereotip o nijemim, odnosno, negovorećim ribama duboko je ukorijenjen u internacionalnom frazeološkom fondu “ (Čagalj i Svitkova 2014: 7). Koliko je zapravo duboko u internacionalnom frazeološkom fondu ukorijenjen stereotip o nijemosti riba svjedoči činjenica da frazem *šutjeti kao riba* postoji u gotovo svim jezicima svijeta. Talijanski - *essere muto como un pesce*, bugarski - *мълча (млъквам/ млъкна) като риба*, ukrajinski- *мовчати як риба*, engleski- *mute as fish*, ruski- *толчать как рыба*.

Silvio Berlusconi je već četiri mjeseca *nijem kao riba* , osim kada napada novinare, urednike i izdavače koji su mu u ovom trenutku najveći neprijatelji. (hrWaC)

Marljivo je pisala bilješke i *šutjela kao riba* . (hrWaC)

Flegmatičnost

rybia krew

Frazem *rybia krew* odnosi se na flegmatičnu osobu, osobu lišenu temperamenta.

Frazem je motiviran stereotipnim ljudskim promatranjem ribe kao hladnokrvnog stvorenja zbog toga što je hladna na dodir.

Frazemi koji opisuju čovjekova psihička stanja i emocije

Privrženost

moja rybka

Frazemom *moja rybka* opisuje se privrženost nekoj osobi. Moguće je da je poticajni impuls frazema ilustrirana slika ribe, žarkih boja i velikih očiju iz dječjih slikovnica ili popularnih crtanih filmova kao što su Riba ribi grize rep, Potraga za Nemom ili Mala sirena.

Sram

crven kao rak

pocrvenjeti kao rak

zaczerwienić się jak rak

Frazemima *crven kao rak*, *pocrvenjeti kao rak*, *czerwony jak rak* i *zaczerwienić się jak rak* opisuje se osoba koja je ili pocrvenjela u licu od neugode i srama ili jako pocrvenjela na suncu.

Rakovi su razred člankonožaca, različitih veličina (od mikroskopskih do japanske goleme rakovice noga duljih od 1,5m). Rakovi mogu biti različitih boja, smeđe, crvene, plave itd. Rakovi u Jadranskom moru većinom su smeđi, a motivacija frazema je žarka crvena boja raka kad ga se stavi kuhati u kipuću vodu.

Profesor je prekinuo predavanje i pitao imam li što za podijeliti sa svima. Samo sam odmahнула glavom i u tišini, *crvena kao rak*, prosjedila ostatak predavanja. (hrWaC)

Mladi je čovjek pogleda i *pocrveni kao rak*, onda skine šešir, nakloni joj se nespretno i duboko i obori oči kao zastiđeno djevojčice k zemlji. (hrWaC)

Želja za alkoholom

ryba lubi pływać

rybka lubi pływać

Frazemima *ryba lubi pływać* i *rybka lubi pływać* opisuje se želja za uživanjem alkohola pri jedenju ribe. Moguće je da pozadinska slika leži u činjenici da se riba priprema sa više začina koji potiču osjećaj žeđi ili činjenici da je morska riba slanija od nekih drugih prehrambenih namirnica. Također, moguće je da takvi obroci vuku korijenje iz ceremonijalnih, posnih obroka starih kršćana sastavljenih od vina i ribe (Sztych 2011: 7).

Veselje

wesoły (wesół) jak rybka

Frazemom *wesoły (wesół) jak rybka* opisuje se veoma vesela osoba. Iako je u istočnim kulturama riba često simbol sreće, blagostanja i veselja vjerojatnije je da poticajni impuls ovog frazema činjenica da govornike poljskog jezika prirodno okruženje riba – voda i način kretanja- plivanje asocira na odmor, razbibrigu i veselje.

Potreba

chcieć (pragnąć, potrzebować) *kogoś (czegoś)* jak ryba wody

coś jest komuś potrzebne jak rybce woda

nie móc obejść się (żyć) *bez czegoś* jak ryba bez wody

potrebno je kao ribi woda *što*

Riba bez vode ne može živjeti. Voda je njezino prirodno okruženje. Situacija u kojoj je nekome nešto zaista neophodno i potrebno opisuje frazemima *chcieć (pragnąć, potrzebować) kogoś (czegoś) jak ryba wody, coś jest komuś potrzebne jak rybce woda, nie móc obejść się (żyć) bez czegoś jak ryba bez wody* i *potrebno je kao ribi woda* što.

Potišenost

chodźć jak sum

Frazemom *chodźć jak sum* opisuje se potištena i šutljiva osoba. Som je slatkovodna riba koštunjača gola tijela (bez ljustaka), široke spljoštene glave s dugim mesnatim izraslinama koje podsjećaju na brkove. Leđne su peraje malene, a trbušne dugačke. U ustima ima mnogo zubi. U velikim rijekama naraste do 5 m dužine i težine do 400 kg. Hrani se svim vrstama riba. Noćni je grabežljivac, a danju se skriva u mulju. Vjerojatno je pozadinska slika frazema način života soma jer je danju povučen i tih što podsjeća na potištenu, izoliranu osobu.

Neraspoloženost

istna wydra

Frazem *istna wydra* govori o neraspoloženoj i nesimpatičnoj ženi.

Moguće je da su vidrine oštre kandže potaknule ljude da razmišljaju o njima kao o životinjama koje nisu umiljate što bi moglo motivirati frazem.

Nelagoda

osjećati se (biti) kao riba na suhom

czuć się jak ryba bez wody

Frazemi *osjećati se (biti) kao riba na suhom* i *czuć się jak ryba bez wody* označavaju čovjeka koji se ne osjeća dobro jer se nalazi u neuobičajenom ili novom okruženju, a ima i neke poteškoće. Pozadinska slika frazema je riba koja se ne nalazi u svom prirodnom okruženju – vodi, nego na kopnu gdje ne može preživjeti (Čagalj i Svitkova 2014: 6). Taj frazem nalazimo i u drugim jezicima: - slovenski – *počutiti se (biti) kot riba na suhem*, engleski – *to be like a fish out of water*, njemački – *sich fühlen wie ein (der) Fisch auf dem Trockenen*, talijanski – *sentirsi (essere) come un pesce fuori d'acqua*.

Muška grupa je njegov prirodan okoliš, bez nje lipše *kao riba na suhom*. (hrWaC)

Ugoda

osjećati se (biti, snalaziti se) kao riba u vodi (moru)

czuć się w czymś jak ryba w wodzie

Voda je prirodna okolina riba i ta slika motivira frazeme *osjećati se (biti, snalaziti se) kao riba u vodi (moru)* i *czuć się w czymś jak ryba w wodzie* koje se koristi u opisu sposobne i spretno osobe koja se dobro osjeća i odlično nosi s određenim zadacima ili u određenom okruženju. Frazemi su motivirani činjenicom da se ribe brzo i spretno kreću u svom prirodnom okruženju – vodi. Varijante gornjih frazema nalazimo u većini jezika. Slovenski – *kot riba v vodi*, španjolski – *estar como el pez en el agua*, talijanski- *sentirsi (essere) come un pesce in 'acqua*, portugalski- *estar como peixe na água*.

To je pravo okružje u kojem se Ka snalazi doslovno *kao riba u vodi* . (hrWaC)

Preuranjeno veselje

łowić (łapać) ryby przed niewodem

Situacija u kojoj se osoba veseli nečemu, iako još nije postigla to opisuje se frazemom *łowić (łapać) ryby przed niewodem*. Frazem je motiviran nemogućnošću ulova ribe bez bacanja mreže.

Frazemi kojima se opisuju čovjekova fizička stanja

Smrt

połknąć śledzia

Frazem *połknąć śledzia* odnosi se na smrt. U poljskom jeziku osoba koja izgleda loše i blijedo opisuje se frazemima *wyglądać jak śledź* <*wymoczony (holenderski)*> i *wyglądać jak wymokły śledź*. Moguće je da je motivacija frazema *połknąć śledzia* u poistovjećivanju blijede kože osobe s blijedim licem mrtvaca.

Velika gužva

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao sardele

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao sardine <u konzervi>

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao srdele

jak sardynki <w puszcze>

gnieść się (tłoczyć się) jak śledzie <w beczce>

Frazemi sa sastavnicama sardele, sardine, srdele i sardynki opisuju stisku i gužvu, preveliku koncentraciju ljudi u nekom manjem prostoru, najčešće javnim prijevoznim sredstvima.

Sardina (lat. *Sardina pilchardus*) je morska riba iz porodice sleđeva duga do 25 cm, zelenkastomaslinastih leđa i srebrenastog trbuha. Živi u Atlantiku i Sredozemnom moru, a hrani se planktonima. Prodaje se svježa i prerađena soljena ili konzervirana u ulju i to tako da se sardine tijesno, jedna uz drugu, slažu u konzervu. Takav način konzerviranja motivirao je gornje frazeme.

Identičnog značenja je i frazem *gnieść się (tłoczyć się) jak śledzie <w beczce>* koji je također motiviran načinom čuvanja sleđa - prvo u bačvi, a potom u konzervama ili staklenkama (Szerszunowicz 2005: 364, prema Vidović Bolt 2016: 6).

Stajali smo tu gore stisnuti *kao srdele* i kad su se bikovi pojavili na obzoru, odmah je šesnaest prstiju bilo uprto u njih. (hrWaC)

Voljela bih da je nešto veća dvorana da nismo svi stisnuti *kao sardine*. (hrWaC)

Odmorenost, svježina

svjež kao riba

Za označavanje svježe i odmorne osobe koristi se frazem *svjež kao riba*. Frazem je motiviran pozadinskom slikom svježe uhvaćene ribe koja se može prepoznati po mirisu, nezamagljenim, bistrim očima i crvenim škrgama (Čagalj i Svitkova 2014: 7).

Pijanstvo

pijan kao spužva

piti kao spužva

O pijanoj osobi ili osobi koja previše pije govore frazemi *pijan kao spužva* i *piti kao spužva*. Motivirani su načinom prehrane tih organizama, tj. upijanjem velikih količina tekućine u sebe iz koje crpe hranjive tvari.

Tjelesni mirisi

smrdjeti kao riba

śmierdzieć jak ryba

Frazemi *smrdjeti kao riba* i *śmierdzieć jak ryba* opisuju neugodan miris. Motivirani su intenzivnim mirisom ribe, pogotovo one manje svjež.

Bespomoćnost

miotać się (rzucać się) jak ryba w sieci

Frazem *miotać się (rzucać się) jak ryba w sieci* opisuje osobu koja se nasla u bespomoćnoj situaciji. Motiviran je slikom ribe zapetljane u ribarsku mrežu.

Hiperaktivnost

rak utrapiony

rak zatracony

vtřjeti se (previjati) kao piřkori u loncu

Već opisan „specifičan način kretanja vjerojatno je uvjetovao i nastanak hrvatskoga poredbenog frazema *kao piřkor u loncu*, kojim se opisuje nemirna osoba koja se neprestano kreće zbog određene neugodnosti ili dosade“ (Čagalj i Svitkova 2014: 9).

Frazemima *rak utrapiony* i *rak zatracony* opisuje se nepodnořljiv, previše živahan, zločest ili razmažen dječak. Poticajni impuls frazema može biti slika velikog broja račića koji se nekontrolirano kreću nakon što ih val odnese.

I nije nimalo čudno što se Šeks u tom ispovjednom razgovoru vrti *kao piřkor* u loncu. (hrWaC)

Bol

rak- rana

Bolno i slabo mjesto opisuje se frazemom *rak-rana*. Pozadinska slika frazema je termin rak rana, pučki izraz za karcinom kože, čiji oblik podsjeća na raka. U kolektivnom razumijevanju

karcinom je najteža i najveća pošast modernog doba što je motivacija da se bolno i slabo mjesto opisuje frazemom *rak-rana* (Bešker 2009).

Zdravlje

zdrav kao riba

zdrów jak ryba

U oba jezika postoje frazemi sa sastavnicom riba koji opisuju zdravu osobu. Motivacija frazema je dvostruka. Osim činjenice da se riba u prehrani smatra izvorom zdravlja riba se u mnogim kulturama smatra simbolom zdravlja, pa tako u keltskim vjerovanjima riba losos simbolizira moć vode koja ozdravlja (Sztych 2011: 2) i u heraldici riba simbolizira, među ostalim, i zdravlje (Sztych 2011: 7).

Tada sam bio otpušten bez prava nalaza, ali s bolničkim izvještajem zbog kojega bi i atleta puknuo od zavisti: bio sam *zdrav kao riba* . (hrWaC)

Frazemi koji opisuju čovjekove postupke

Teško disanje

oddycha jak ryba wyjęta z wody

dyszy (łapie) dech jak ryba wyjęta z wody

Prirodna okolina ribe je voda. Riba koja nije u vodi ne može disati. Ta je činjenica motivirala frazeme *oddycha jak ryba wyjęta z wody* i *dyszy (łapie) dech jak ryba wyjęta z wody* koji opisuju osobu koja teško diše.

Mokrenje u krevet

w łóżku (w nocy) ryby łowić

w nocy <w łóżku> łowić ryby

Poljski frazemi *w łóżku (w nocy) ryby łowić* i *w nocy<w łóżku>łowić ryby* govore o noćnom mokrenju u krevet. Povezivanjem posljedice mokrenja u krevet, mokrog kreveta, s lovljenjem ribe motivirano je činjenicom da se ribe love iz vode.

Doslovno, netočno prevođenje

tłumaczyć z rybki

Frazemom *tłumaczyć z rybki* opisuje se doslovno, a samim time i netočno prevođenje tekstova. Moguće je da je poticajni impuls frazema *tłumaczyć z rybki* frazem *na rybke* koji opisuje situaciju u kojoj se nešto radi neispravno, bez provjeravanja informacija.

Odustajanje

wycofać się / cofać się rakiem <z czegoś >

Frazem *wycofać się / cofać się rakiem <z czegoś>* opisuje situaciju u kojoj osoba odustaje od neke namjere. Pozadinska slika frazema je kretanje raka unatrag koje je izjednačeno s odlaskom.

Odlazak na blagdanski doručak

iść (wstąpić)do baru na rybkę

Frazem *iść (wstąpić)do baru na rybkę* opisuje blagdanski posni doručak na Badnjak ili Veliki petak. Motiviran je činjenicom da u te dane vjernici jedu ribu, ali i piju veće količine alkohola. Riba je tradicionalno posno jelo. Izjednačavanje ribe s posnim obrokom vjerojatno je motivirano ceremonijalnim obrocima prvih kršćana sastavljenih od ribe, kruha i vina. Moguće je taj običaj nastao po uzoru na hebrejski mit. Mit opisuje Mesiju koji na Sudnji dan hvata veliku ribu, vodenog demona Leviatana, i dijeli ga vjernicima (Sztych 2011: 7). Poznata je i biblijska prispodoba prema kojoj Isus s 2 ribe i 5 komada kruha uspijeva nahraniti 5 tisuća ljudi.

Otvaranje usta

otwierać usta jak ryba

Frazemom *otwierać usta jak ryba* opisuje se osoba koja otvara usta okruglo, jedan po jedan put. Frazem je motiviran činjenicom da ribe stalno otvaraju usta kako bi usisavale vodu.

Krađa

chodźić na wydrę

Frazem *chodźić na wydrę* opisuje situaciju u kojoj lopov krađe torbicu ženi čupajući joj je iz ruke. Vidre su slatkovodni ili morski sisavci koji imaju mekan sloj krzna ispod duge zaštitne dlake. Vidrino krzno izjednačeno je s krznenim bundama koje neke žene nose. Misao da će žena koja na sebi ima krzno u torbici imati više novca nego žena koja ne nosi krzno i samim time češće biti žrtva krađe motivacija je frazema.

Laganje

żywe ryby zjadać

Frazemom *żywe ryby zjadać* opisuje se laganje. Pozadinska slika su ribe koje skaču po ustima osobe koje ih pokušava progutati mjenjajući mu tako izraz lica. Frazem implicira da se i osobi koja laže mjenja izraz lica.

Bijeg nestanak

dać szczupaka

nurknąć szczupakiem

Brz bijeg, iznenadan nestanak koga opisuje se frazemima *dać szczupaka* i *nurknąć szczupakiem*. Štuka je brza riba vretenasta tijela što je pozadinska slika frazema.

Praćenje koga

płynąć za kimś jak rekin za okrętem

Praćenje *koga* opisuje se frazemom *płynąć za kimś jak rekin za okrętem*. Najpoznatiji, a i najopasniji morski pas je velika bijela psina (lat. *Carchadron carcharius*) koji prati brodove

od Pacifika preko Atlantika do Sredozemnog mora. Dug je do 7 metara, hrani se gotovo svimem najradije tuljanima, iako je sposoban progutati čak i djelove brodica. Zastrašujući izgled te način života i prehrane inspiracija su brojnim horor pričama u popularnoj kulturi (Ladan 2006: 370) i motivacija frazemu *plynqć* za kimś *jak rekin* za *okrętem*.

Raditi nešto nepravilno

na powietrzu ryby łowić

Frazem *na powietrzu ryby łowić* odnosi se na nepravilno, obratno izvršenu radnju. Motivacija frazema je činjenica da se ribe ne love na zraku nego iz vode.

Osveta

pokazać *komuś*, gdzie raki zimują

wiedzieć, gdzie raki zimują

zobaczyć gdzie raki zimują

Frazemi *pokazać komuś*, *gdzie raki zimują*, *wiedzieć, gdzie raki zimują* i *zobaczyć gdzie raki zimują* opisuju situaciju osvete. Rakovi su člankonošci koji kad promjene oklop više vremena provode skriveni jer su tada najosjetljiviji. Moguće je da je skrivanje rakova, asociralo na zimski san, a njihova osjetljivost na napade na osvetu pa je frazem tako nastao. U frazemu *pokazać komuś, gdzie raki zimują* subjekt je onaj koji se osvećuje, a u frazemima *wiedzieć, gdzie raki zimują* i *zobaczyć gdzie raki zimują* subjekt je onaj koji prima osvetu, tj. žrtva.

Nepotrebna radnja

učiti ribu plivati

przymuszać/zmuszać rybę do wody

Frazemi *učiti ribu plivati* i *przymuszać/zmuszać rybę do wody* govore o nepotrebnoj radnji. Frazemi su motivirani činjenicom da je voda prirodno okruženje riba pa ih nije potrebno ni učiti plivati ni tjerati u vodu.

Uspješna radnja

uhvatiti (uloviti) krupnu (veliku ribu)

wybrać raki z saka

wybierać jak ryby z saka

Frazem *uhvatiti (uloviti) krupnu (veliku) ribu* najčešće je povezan s otkrivanjem korupcijskih političkih skandala te se koristi u značenju ‘pritvoriti političara zbog korupcije’ (Čagalj i Svitkova 2014: 8). Koristi se i u drugim situacijama kad je uhvaćena ili otkrivena odgovorna osoba na visokom položaju.

Frazemi *wybrać raki z saka* i *wybierać jak ryby z saka* opisuju situaciji u kojoj netko nešto lako i bez truda uhvati. Motivirani su činjenicom da rak ili riba iz mreže ne mogu pobjeći pa ih je lako izvući.

Frazemi kojima se opisuje čovjekovo kretanje

Puzanje

iść raczkiem

Frazem *iść raczkiem* govori o djetetovom puzanju. Motiviran je hodom račića koji imaju najmanje 2 para nogu.

Kretanje unazad

napredovati kao rak

ići (kretati se i sl.) rakovim korakom (koracima)

iść rakiem

O kretanju unazad govore frazemi *napredovati kao rak*, *ići (kretati se i sl.) rakovim korakom (koracima)* i *iść rakiem*. Motivirani su činjenicom da se rakovi kreću unazad.

Kretanje u svim smjerovima

rasuti se (raseliti se, razbježati se i sl.) kao rakova djeca

Frazem *rasuti se* (*raseliti se, razbježati se i sl.*) kao rakova djeca govori o situaciji u kojoj se ljudi razidu na sve strane. Rakovi na početku života žive u planktonu (zajednici živih organizama koja pluta i čije kretanje ovisi o gibanju vode). U kasnijoj fazi života se razdvoje što je pozadinska slika frazema.

Velika će većina maturanata uspjeti, a malo manje će ih završiti fakultet. Onda će se razići kao rakova djeca. Na žalost, ne po Hrvatskoj nego po EU u kojoj ćemo već biti. (hrWac)

Pojavljivanje bez reda

miješati se kao piškori

Već spomenuto živo kretanje piškora, neprestano izviranje na površinu vode koje nagovještava nagle vremenske promjene motiviralo je frazem koji opisuje osobe koje se pojavljuju bez reda.

Otkako je on oženio našu gospodičnu Martu, miješaju se gospoda na Susjedu kao piškori. (hrWaC)

Frazemi kojima se opisuju čovjekove vještine

Plivanje

plivati kao dupin

plivati kao riba

pływać jak ryba

pływać jak szczupak

Govornike oba jezika odličan plivač podsjeća na ribu. Poticajni impuls frazema je činjenica da je voda životni prostor riba i ribe se u njoj odlično kreću.

U hrvatskom jeziku postoji frazem *plivati kao dupin* motiviran vještinom i brzinom dupina. Dupin (lat. *Delphinidae*) je sisavac prilagođen životu u vodi. Najčešće žive u morima, ali ih se može pronaći i u slatkim vodama. Imaju snažne zube i vretenast oblik tijela (Ladan 2006: 374). Dupin je simbol brzine, a u prošlosti se smatrao najbržim morskim stvorenjem. U mitologiji dupin se naziva Apolonovim stvorenjem, a bog mora Posejdon prikazuje se okružen dupinima (Colin 2004: 108).

U poljskom jeziku postoji i frazem *plywać jak szczupak* kojim se također opisuju odličan plivač. Štuka je riba vretenasta tijela sa snažnom leđnom perajom koja joj omogućuje veliki zalet i brzinu. Te su karakteristike pozadinska slika frazema.

Brineta poželi da pliva brzo *kao dupin*, ispuni joj se želja, skoči u vodu i već ju pojedu pirane. (hrWaC)

Ronjenje

roniti kao dupin

Frazem *roniti kao dupin* označuje osobu koja jako dobro roni.

Dupini su poznati po akrobatskim vještinama u moru što odličnog ronioca povezuje se s dupinom.

Ronio sam *kao dupin* i nije me bilo strah - pohvalio nam se Jakob. (hrWaC)

Skakanje

skoczyć szczupakiem

skakati kao dupin

Poljski frazem *skoczyć szczupakiem* opisuje skakanje na glavu. Grabežljivost i velika brzina štuke pri hvatanju plijena moguća su motivacija frazema.

Frazemom *skakati kao dupin* opisuje se odličan skakač. Odličnog skakača povezuje se s dupinom zbog njegovih izuzetnih vještina koje pokazuje u moru.

Ljudi kažu kako izgleda kao pola djevojka, pola riba, koja iz vode skače *kao dupin*. (hrWaC)

Frazemi koji opisuju čovjekove životne uloge i status

Teška situacija

koprcati se kao riba na suhom

czuć się jak ryba bez wody

Frazemi *koprcati se kao riba na suhom* i *czuć się jak ryba bez wody*

govore o osobi koja se nalazi u teškoj situaciji. Motivacija ovih frazema je riba lišena vodenog okruženja koja nije u stanju disati.

Da ne napominjemo koliko se takvih " pokajnika " vraća starim ljubavima samo zato što se na smrt prestravilo novog, zato što ga je nova izigrala i ostavila da se koprcu *kao riba na suhom*. (hrWaC)

Korumpiranost

tylko ryba nie bierze

Frazemom *tylko ryba nie bierze* opisuje se korumpirano stanje društva u kojem svatko prima mito. U frazemu je osjetan sem sarkazma koji se postiže kombiniranjem 2 jezične sveze. *Ryba bierze* - označava situaciju u kojoj se ribe lako love, lako zagrizaju mamac i człowiek *bierze* - označava situaciju u kojoj osoba prima mito.

Privilegiran status

krupna (velika) riba

velika riba jede malu

gruba ryba

gruba (grubsza) rybka

rekin finansowy

rekin giełdowy

rekin prasowy

rekin wydawniczy

Frazemom *velika riba jede malu* izražava se od davnina aktualno uvjerenje o nadmoći jačih (bogatijih, na višem položaju) nad slabijima. Hranidbeni lanac riba u kojem ona veće jede manju poticajni je impuls frazema.

Iz istog razloga frazemima *krupna riba*, *velika riba* i *gruba(grubsza) rybka* opisuje se utjecajna i moćna osoba. U tim frazemima osjetan je sem negativnosti jer se većinom koriste za opisivanje ljudi koji su na sumnjiv ili netransparentan način došli do moći, novca i utjecaja.

Frazemi *rekin finansowy, rekin giełdowy, rekin prasowy i rekin wydawniczy rekin burżuazyjny, rekin ekonomiczny, rekin kapitalistyczny, rekin kartelowy i rekin przemysłowy* finansijski moćnu osobu ili glavnu osobu u određenim društvenim ili poslovnim krugovima izjednačava se s morskim psom. Morski psi (lat. *Selachimorpha*) su kralježnjaci iz reda hrskavičnjača. Veličina im varira od 20 cm do 20 metara. Brzi su plivači, a mesožderi među njima napadaju sve što se kreće. Imaju veliki broj oštarih zuba koji se obnavljaju tijekom čitavog života. Žive u tropskim i suptropskim morima. U simbolici, morski psi se vežu uz nadmoćnost, snagu, instinktivnost, dinamičnost i efikasnost. Opće znanje o morskim psima izaziva strah i osjećaj nemoćnosti pred njima što je pozadinska slika frazema.

Broz tada nije bio nikakva *krupna riba* i iako je bio agent Kominterne sto potvrđuju i autori dokumentarne emisije ruske TV o kojoj sam govorio. (hrWaC)

Otkriva i da se uoči Polančecovog uhićenja njegova ćelija preuređivala, po čemu je bilo jasno da stiže ' *velika riba* '. (hrWaC)

Proces stvaranja Novog svjetskog poretka koji se temelji na liberalno kapitalističkom modelu u kojem *velika riba jede malu* ribu bez ikakvih ograničenja i kontrole vodi ravno u.. kataklizmu i apokalipsu. (hrWaC)

Odgovorna osoba

riba smrdi od glave.

ryba psuje się od głowy

Frazemi *riba smrdi od glave* i *ryba cuchnie (śmierdzi, psuje się) od głowy* ukazuju da je krivac i osoba odgovorna za nastale poteškoće onaj tko ima vlast, tj. onaj koji je u određenoj situaciji na najvišem položaju (Vidović Bolt 2016: 3). Neugodan vonj koji se inače povezuje s mirisom ribe u ovim frazemima je izjednačen s krivnjom.

No taj nesavjesni radnik, mali čovjek, nije baš kriv za sve jer *riba smrdi od glave*. (hrWaC)

Podčinjenost

sitna (mala) riba

mała ryba

velika riba jede malu

być płotką

Frazemi sitna (mala) riba, mała ryba i być płotką opisuju nebitnu osobu, bez značaja i moći, ali i čovjeka koji je položaj ili funkciju dobio pomoću veza ili poznanstava s moćnijom osobom (Vidović Bolt 2008: 318). Može se doći do zaključka da su frazemi nastali kao rezultat izjednačavanja malih riba s jeftinim prehrambenim proizvodom, za razliku od velikih riba koje su cjenjenije i skuplje (Vidović Bolt 2016: 7). Također mogući poticajni impuls frazema je činjenica da u hranidbenom lancu riba veća riba napada manju, tj. ima veću snagu i moć od manje. U simbolici motiva ribe, cjenjenija je veća riba od onih malih. U tumačenju snova veća riba nagovještava bogatstvo i dobitak, a manja se izjednačava s mrtvom i upozorava na moguće probleme i neuspjeh (Sztych 2011: 6).

Brbić je samo *sitna riba*, obični iznajmljivač apartmana. (hrWac)

Na kraju sam priznao da radim za Funcut Production i da sam *mala riba* u cijelome poslu. (hrWac)

Suvišnost

riba i gost treći dan smrde

ryba i gość trzeciego dnia śmierdzą

U hrvatskom i poljskom jeziku postoje frazemi *riba i gost treći dan smrde* i *ryba i gość trzeciego dnia śmierdzą* koji se odnose na situaciju u kojoj se gosta predugo zadržao. Motivacija frazema je „jezična petrifikacija analogije između neugodna olfaktornog iskustva i percepcije dugotrajna posjeta“ (Čagalj i Svitkova, 2014: 7).

Frazemi koji se ne odnose na čovjeka

Frazemi kojima se opisuju situacije

Razdoblje posta

panowanie śledzia i żurku

Frazemom *panowanie śledzia i żurku* opisuje se razdoblje posta. Poticajni impuls frazema je tradicionalni korizmeni post za vrijeme kojeg su se vjernici odricali ne samo mesa, već i šećera i mliječnih prerađevina pa im se prehrana većinom sastojala od žureka – kisele juhe od raženog brašna i sleđa.

Problem

rakova rana

Frazem *rakova rana* opisuje najveći problem, veliko zlo. Frazem je motiviran terminom rak rana što je pučki naziv za karcinom kože koji je oblikom sličio na raka. U kolektivnom razumijevanju karcinom je najteža i najveća pošast modernog doba što je motivacija da se najveći problem mjesto opisuje frazemom *rakova rana* (Bešker 2009).

Učmalost

šaranski mir

Frazem *šaranski mir* opisuje tromost i pasivnost sredine. Šaran (lat. *Cyprinidae*) pripada najraširenijoj i ekonomski najvažnijoj porodici slatkovodnih riba. Može narasti do 1 m dosegnuti masu od 20 kg. Rašireni su po mnogim dijelovima svijeta i ima ih oko 200 vrsta. Zadržava se u velikim skupinama i često je uzgajan u ribnjacima. Povišena građa tijela prilagođena je stajaćim vodama. Pliva sporije od drugih vrsta pa ostavlja dojam tromosti i pasivnosti što može biti poticajni impuls frazema (Čagalj i Svitkova 2014: 8). U kulturama Dalekog istoka šaran ima veliko simbolično značenje. U Kini simbolizira dugovječnost, te književni talent. U Japanu odvažnost, samurajski duh, snagu, strpljivost, dostojanstvo, sreću, blagostanje. Poljaci vjeruju da će ih ljuska šarana koji se jeo na Badnjak, stavljena u novčanik, cijele godine braniti od nedostatka novca (Sztych 2011: 3).

Frazemi kojima se opisuje količina

Ništa

dostać (otrzymać) ucho od śledzia

Frazemom *dostać (otrzymać) ucho od śledzia* opisuje se količina, tj. bolje rečeno nedostatak iste. Organ sluha riba je unutrašnje je uho, smješteno u slušnoj čahuri unutar lubanje. Frazem je motiviran činjenicom da sled nema vanjsko uho.

Frazemi kojima se opisuje vrijeme

Nikad

jak rak świśnie, a ryba piśnie

Frazem *jak rak świśnie, a ryba piśnie* govori o nemogućoj situaciji, tj. situaciji koja se nikad neće dogoditi. Rima u frazemu pojačava ironičnost i komičnost frazema.

Frazemi koji se odnose na životinje

Zlatne ribice

złota rybka

Frazem *złota rybka* opisuje razne vrste ribica koje se drže u akvarijima. Motivacija frazema je činjenica da su zlatne ribice (lat. *Carassius auratus*) najpopularnije u akvaristici. Poznat je i mit o zlatnoj ribici. Česta tema u književnosti i narodnim vjerovanjima.

Frazemi koji zamjenjuju prilog

Svejedno

wsio ryba

Frazem *wsio ryba* zamjenjuje prilog svejedno. Izraz *wsio* je kolokvijalna skraćenica riječi *wszystko* (sve).

Frazemi kojima se opisuje način

Iznenada

na rybkę

Frazem *na rybkę* <*mówić, rzucić...*> opisuje situaciju u kojoj osoba na prepad, iznenada želi saznati nešto od druge osobe. Drugo značenje opisuje osobu koja radi ili govori nešto bez poznavanja činjenica. Moguća motivacija frazema je promatranje ribe kao neinteligentne životinjske vrste te uvjerenje da riblje pamćenje traje samo do 30 sekunda.

Frazemi koji se odnose na pravila ponašanja

Šutnja

dzieci i ryby głosu nie mają

Frazem *dzieci i ryby głosu nie mają* odnosi se na situaciju u kojoj odrasli očekuju od djece da budi tihi i ne ometaju razgovor odraslih. Frazem je motiviran stereotipnim promatranjem riba kao nijemih stvorenja.

Frazemi kojima se odnose na situacije

Izbor

albo rybka, albo pipka

albo rybki, albo akwarium

Frazemi *albo rybka, albo pipka* i *albo rybki, albo akwarium* koriste se u situaciji kad se treba odlučiti, izabrati između nečega. Frazem *albo rybka, albo pipka* u sebi ima rimu pa je zato odabrana umanjena od riječi slavina. U frazemu *albo rybki, albo akwarium* suprotstavljene su ribe i njihov životni prostor ako se ne nalaze u prirodnoj okolini.

Pristanak na manje željenu mogućnost

na bezrybiu i rak ryba

Frazemom *na bezrybiu i rak ryba* opisuje se situacija u kojoj se u nedostatku željenog osoba može zadovoljiti i s onim što ima. U dubinskoj strukturi frazema je suprotstavljanje 2 vodene životinjske vrste i 2 prehrambene namirnice.

ZAKLJUČAK

U ovom radu bavili smo se frazemima sa zoonimskom sastavnicom iz vodenog svijeta u poljskom i hrvatskom jeziku. Korpusom je obuhvaćeno je 167 frazema od kojih su 103 poljska, a 64 hrvatska. Rad započinje teorijskim promišljanjem frazeologije i razvojem te samostalne jezikoslovne discipline u Poljskoj i Hrvatskoj, a potom se definira osnovna frazeološka jedinica. Slijedi promišljanje o bogatoj simbolici vode i vodenog svijeta u univerzalnoj ljudskoj kulturi. Za analizu frazema odabrana je konceptna analiza jer je takav način analiziranja ujedno i objašnjenje značenja frazema. Konceptna analiza razvrstava frazeme u različita tematsko – značenjska područja, te objašnjava pozadinsku sliku i motivaciju frazema. Konceptnom analizom nisu obuhvaćeni svi frazemi ispitivanog korpusa. Uključeni su oni frazemi čija je obilježja bilo moguće uokviriti u adekvatan i prepoznatljiv koncept. Frazemi su razvrstani u dvije temeljne skupine – frazemi koji se odnose na čovjeka i frazemi koji se ne odnose na čovjeka. Prva skupina sadrži 151 frazem, 89 poljskih i 62 hrvatska. Druga skupina sadrži 12 frazema, 10 poljskih i 2 hrvatska. Prema tim podacima vidljiva je izrazita antropocentričnost zoonimskih frazema. Prva skupina sadrži frazeme razvrstane u koncepte sljedećih područja: dob, izgled, karakterne osobine, psihička stanja i emocije, fizička stanja, postupke, kretanje, vještine te životne uloge i status. Druga skupina obuhvaća frazeme razvrstane u koncepte koji se odnose na situacije, vrijeme, životinje i pravila ponašanja, one kojima se opisuju količina, situacije i način te one koji zamjenjuju prilog. Najbrojnija je skupina frazema kojima se opisuju čovjekove karakterne osobine jer potvrđuje 19 koncepata. Analizom je utvrđeno da se značenja i konteksti u kojima se javljaju zoonimski vodeni frazemi u poljskom i hrvatskom jeziku često podudaraju. Razlog tome može biti geografska blizina ovih dviju zemalja ili pak pripadanje istom kulturnom krugu, ali ta činjenica također pokazuje kako su duboko u internacionalnom frazeološkom fondu ukorijenjeni određeni stereotipi kao što su mršavost ili buljavost ribe, okretnost i brzina jegulje, izjednačavanje ribe s bezosjećajnim stvorenjem, nijemost ribe itd. U poljskom frazeološkom fondu postoji više slatkovodnih zoonimskih hiponima -6 (kiełb, okoń, piskorz, sum, szczupak, węgorz,) i nego morskih - 3 (rekin, sardynka, śledź) dok u hrvatskom postoji više morskih -9 (bakalar, cipal, dupin, grdobina, raža, sardela, sardina, srdela, šarpina) nego slatkovodnih -4 (jegulja, piškor, šaran, štika). Razlog tome je činjenica da u hrvatskoj kulturi more ima veću važnost i utjecaj nego u Poljskoj. Iako Poljska ima svoje Baltičko more, Hrvatima je njihovo Jadransko ipak bliže i pristupačnije.

POPIS FRAZEMA SA ZONIMSKOM SASTAVNICOM IZ VODENOG SVIJETA

Popis frazema u ovom radu slijedi uobičajena pravila frazeografske obrade. U popisu je zabilježena nadnatuknica (noseća komponenta frazema) otisnuta debelim verzalnim slovima iznad frazemske natuknice. Nakon frazemske natuknice slijedi opis značenja frazema. Zamjenice koje unutar frazemske natuknice ispisane kosim slovima (**plynać za kimś jak rekin za okrętem, potrebno je kao ribi voda što**) označavaju rekciju i nisu frazeološke komponente. U okruglim zagradama navode se sastavnice koje su međusobno zamjenjive(**niemy (milczący) jak ryba, sitna (mala) riba**), a fakultativne se varijante navode u izlomljenim zagradama (**jak sardynki <w puszcze>, zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao sardine <u konzervi>**). U kosim se zagradama iza značenja frazema navode dodatne informacije kada je to potrebno (**jak sardynki <w puszcze>** – tijesno zbijeni jedni uz druge /o ljudima u prijevoznom sredstvu, u pretrpanoj prostoriji itd./, **rużan kao akrap** – jako rużan /o osobi/). Vidski parnjaci odvajaju se kosom crtom (**wziąć/brać kogoś jak rybę na wędkę**), na prvom mjestu uvijek se nalazi glagol svršenog vida. Frazemi koji se rijetko koriste obilježeni su fusnotom.

POPIS POLJSKIH FRAZEMA

KIEŁB

mieć kielbie we łbie - biti lud, šašov

OKOŃ

stanać/stawać okoniem – inatiti se, prkositi, tvrdoglaviti

PISKORZ

rzucać się jak piskorz –vješto izmicati, spretno izbjegavati odgovornost

PŁOTKA

być plotką – biti nevažna (beznačajna) osoba, osoba bez utjecaja

RAK

czerwony jak rak – 1. crven (pocrvenio) od sunca; 2. crven (pocrvenio) od stida (neugodnosti i sl.)

iść rakiem – nazadovati, ići unazad

na bezrybiu i rak ryba –u situaciji nedostatka nečega željenog, moguće je zadovoljiti se onim što je prisutno

pokazać komuś, gdzie raki zimują – ośvetiti se *komu*

rak utrapiony –nepodnošljivi mali dječak

rak zatracony –nepodnošljivi mali dječak

spiec raka – 1. crven (pocrvenio) od sunca; 2. crven (pocrvenio) od stida (neugodnosti i sl.)

wiedzieć, gdzie raki zimują – ośvetiti se *komu*

wybrać raki z saka – uhvatiti *koga* bez truda

wycofać się / cofać się rakiem <z czegoś> – odustati od nekih namjera, reżignirati

zaczerwienić się jak rak – 1. jako pocrvenjeti od sunca; 2. jako pocrvenjeti od stida (neugodnosti i sl.)

zobaczyć gdzie raki zimują – naučiti lekciju, primiti ośvetu

RACZEK

iść raczkiem – puzati, hodati četveronoške

spiec raczka – 1. crven (pocrvenio) od sunca; 2. crven (pocrvenio) od stida (neugodnosti i sl.)

REKIN

plynać za kimś jak rekin za okrętem – pratiti, slijediti *koga*

rekin burżuazyjny – kapitalistički magnat

rekin ekonomiczny – ekonomski magnat

rekin finansowy – finansijski magnat

rekin giełdowy – burzovni magnat

rekin kapitalistyczny – kapitalistički magnat

rekin kartelowy – 'narkoboss'

rekin prasowy – medijski magnat

rekin przemysłowy – industrijski magnat

rekin wydawniczy – medijski magnat

RYBA

chcieć (pragnąć, potrzebować) kogoś/czegoś jak ryba wody – trebati *što* vrlo jako

coś jest komuś potrzebne jak rybie woda – neophodno je *komu što*; jako je važno *komu što*

czuć się jak ryba bez wody – biti izgubljen, teško se snalaziti u određenim prilikama

czuć się w czymś jak ryba w wodzie – osjećati se slobodno (ugodno), dobro se snalaziti

dzieci i ryby głosu nie mają – djeca se ne smiju miješati u razgovore ostalih

gruba ryba – važan (utjecajan) čovjek; čovjek na položaju

jak rak świśnie, a ryba piśnie¹¹ – nikad

łowić (łapać) ryby przed niewodem¹² – prerano se veseliti

łowić (łapać) ryby w mętnej wodzie – iskorištavati zamršenu, nesređenu priliku, nastojati izvući korist iz zamršene situacije

mała ryba – nevažna (beznačajna) osoba, osoba bez utjecaja

mądra ryba – sposobna, spretna, poduzetna osoba

milczeń jak ryba – 1. uporno šutjeti; neizjašnjavati se; 2. znati čuvati tajnu, ne otkrivati tajnu

miotąć się (rzucać się) jak ryba w sieci – biti беспомоћан

na powietrzu ryby łowić – raditi *što* naopako

nie móc obejść się (żyć) bez czegoś jak ryba bez wody – vrlo je potrebno *kome što*

niemy (milczący) jak ryba – jako šutljiv

oddycha jak ryba wyjęta z wody – teško diše *tko*

dyszy (łapie) dech jak ryba wyjęta z wody – teško diše *tko*

otwierać usta jak ryba – okruglo, jedan po jedan put

plywać jak ryba – odlično plivati

zmuszyć/zmuszać (przymuszać/przymuszyć) rybę do wody – raditi nepotrebno *što*

ryba polknęła haczyk – 1. dati se naivno prevariti (namamiti), nasjesti na *čije* lijepe riječi; 2. prihvatiti *čije* udvaranje

ryba psuje się od głowy – odgovorna (rukovodeća) osoba je krivac, krivicu treba tražiti kod odgovornih, nevolje dolaze od pretpostavljenih

ryba lubi pływać – želja za pijenjem alkohola pri jedenju ribe

rzucać się jak ryba w sieci – ljutiti se, brinuti se, gubiti psihičku ravnotežu

śnięta ryba – izgledati loše, nezdravo; pospano

¹¹ Rijetko se koristi.

¹² Rijetko se koristi.

tylko ryba nie bierze – prihvaćanje mita

w łóżku <w nocy> ryby łowić – mokriti u krevet

w nocy <w łóżku> łowić ryby – mokriti u krevet

w mętnej wodzie ryby łowić – iskorištavati zamršenu, nesređenu priliku, nastojati izvući korist iz zamršene situacije

wsio ryba – svejedno

wybierać jak ryby z saka – uhvatiti koga bez truda

wziąć/brać kogoś jak rybę na wędkę – 1. lukavo pokušati / pokušavati pridobiti *koga* za sebe, pokušati / pokušavati obrlatiti *koga*, namamiti / mamiti *koga* radi svoje koristi; 2. udvarati se *komu*, zvesti / zavoditi *koga*

zdrów jak ryba – jako zdrav, sasvim (potpuno) zdrav

zimny jak ryba – bezosjećajan, ravnodušan

zimna ryba – bezosjećajana, ravnodušna osoba

żywe ryby zjadać – lagati, izmišljati

RYBI

rybia krew – nedostatak temperamenta, neosjetljivost

rybia natura – hladan karakter

rybie oczy – 1. okrugle, velike i buljave oči; 2. hladne i bezizražajne oči

spokój rybi – hladna, flegmatična osoba

temperament rybi – hladan, flegmatičan temperament

RYBKA

albo rybka, albo pipka – treba se odlučiti

albo rybki, albo akwarium – treba se odlučiti

gruba (grubsza) rybka – važan (utjecajan) čovjek; čovjek na položaju

iść (wstąpić) do baru na rybkę – ići na doručak na Badnjak i Veliki petak

<moja> rybka – izražavanje privrženosti

na rybkę – 1. htjeti saznati *što*, istražiti *čiju* reakciju 2. govoriti *o čemu* bez poznavanja činjenica

rybka lubi pływać - želja za pijenjem alkohola pri jedenju ribe

tłumaczyć z rybki – doslovno prevoditi

wesoły (wesół) jak rybka – veoma veseo

złota rybka – razne vrste ribica koje se čuvaju u akvarijima

SARDYNKA

jak sardynki <w puszce> –tjesno zbijeni jedni uz druge /o ljudima u prijevoznom sredstvu, u pretrpanoj prostoriji itd./

SUM

chodźić jak sum – biti šutljiv, potišten

sumiasty

sumiaste wąsy – dugi brkovi

SZCZUPAK

dać szczupaka– pobjeći, nestati

nurknąć szczupakiem - pobjeći

plywać jak szczupak – odlično plivati

rzucać się jak szczupak – vješto izmicati, spretno izbjegavati

skoczyć szczupakiem – skočiti na glavu u vodu

ŚLEDŹ

blady jak wymokły śledź¹³ – jako blijed, izgledati loše, slabo, boležljivo

dostać (otrzymać) ucho od śledzia – ništa ne dobiti

gnieść się (tłoczyć) się jak śledzie <w beczce> – biti stisnut u gužvi

panowanie śledzia i żurku – razdoblje posta

połknąć śledzia – poginuti, umrijeti

wyglądać jak śledź - loše izgledati

wyglądać jak śledź holenderski (wymoczony) – loše izgledati

WĘGORZ

śliski jak węgorz– 1. vrlo okretan; 2. koji izbjegava drugome pružiti pomoć vješt u izbjegavanju tuđe pomoći i obaveza

wić się jak węgorz – 1. biti brz i okretan; 2. izbjegavati odgovornost (obaveze)

wyślizgnąć się jak węgorz – 1. vrlo okretan; 2. koji izbjegava drugome pružiti pomoć vješt u izbjegavanju tuđe pomoći i obaveza

WYDRA

chodzić na wydrę – krasti na način da se čupaju ženske torbice iz ruke

¹³ Rijetko se koristi.

istna wydra – nesimpatična, neraspoložena žena

ni pies ni wydra – neodređen, nedefiniran

stara wydra – stara, mršava žena

POPIS HRVATSKIH FRAZEMA

AKRAP

ružan kao akrap – jako ružan /o osobi/

BAKALAR

osušiti se kao bakalar – jako smršavjeti

suh (mršav) kao bakalar – jako mršav

CIPAL

cipal od porta – lukav (snalažljiv) /o muškarcu/

građen kao cipal – skladno građen /o muškarcu/

DUPIN

plivati kao dupin – odlično plivati

roniti kao dupin – odlično roniti

skakati kao dupin – elegantno (graciozno) skakati u more (vodu)

GRDOBINA

ružna kao grdobina– izrazito ružna

JEGULJA

brz kao jegulja – vrlo brz

izmicati kao jegulja– 1. biti brz i okretan; 2. izbjegavati odgovornost (obaveze)

ljigav kao jegulja – nedosljedan, nekorektan, licemjerman

okretan kao jegulja – vrlo brz i okretan

sklizak kao jegulja – 1. vrlo okretan; 2. koji izbjegava drugome pružiti pomoć vješt u izbjegavanju tuđe pomoći i obaveza

PIŠKOR

gladak kao piškori – vrlo spretan (vješt) u izbjegavanju odgovornosti i obaveza

miješati se kao piškori– pojavljivati se (nadolaziti) bez reda

vrtojati se (previjati se) kao piškori u loncu–neprestano se vrtjeti, biti jako nemiran /ob. o djetetu/

RAK

brz kao rak – vrlo spor, trom

crven kao rak – 1. crven (pocrvenio) od sunca; 2. crven (pocrvenio) od stida (neugodnosti i sl.)

napredovati kao rak – nazadovati, ići unazad

pocrvenjeti kao rak – 1. jako pocrvenjeti od sunca; 2. Jako pocrvenjeti od stida (neugodnosti i sl.)

rak rana – bolno (slabo) mjesto

rakova rana –najteži problem, veliko zlo

spor kao rak – vrlo spor, trom

RAKOV

ići (kretati se i sl.) rakovim korakom (koracima)– 1. ići (kretati se i sl.) natraške; 2. nazadovati

rasuti se (raseliti se, razbježati se i sl.) kao rakova djeca – razići se (razbježati se i sl.) na razne strane

RAŽA

ružna kao raža –jako ružna

RIBA

biti kao riba bez vode– biti izgubljen, teško se snalaziti u određenim prilikama

hladan kao riba– bezosjećajan, ravnodušan

koprcati se kao riba na suhom– biti u teškoj (bezizlaznoj) situaciji

krupna (velika) riba – važan (utjecajan) čovjek; čovjek na položaju

ni riba ni meso – neodređen, nedefiniran

nijem kao riba – koji ne želi (ne može) govoriti

osjećati se (biti) kao riba na suhom – osjećati se neugodno (nelagodno)

osjećati se (biti, snalaziti se) kao riba u vodi (moru) – osjećati se slobodno (ugodno), dobro se snalaziti

plivati kao riba– odlično plivati

plivati kao riba u vodi (moru)– odlično se snalaziti *u čemu*

popašan kao mačak na ribu – pohlepan, nezasitan

popašan kao mačka na ribu – pohlepan, nezasitan

potrebno je kao ribi voda što– neophodno je *komu što*; jako je važno *komu što*

Riba smrdi od glave. – odgovorna (rukovodeća) osoba je krivac, krivicu treba tražiti kod odgovornih, nevolje dolaze od pretpostavljenih

Riba i gost treći dan smrde.– riba se brzo usmrdi, a gost brzo dosadi

sitna (mala) riba— nevažna (beznačajna) osoba, osoba bez utjecaja

smrdjeti kao riba – jako smrdjeti (zaudarati)

svjež kao riba – čisto i odmoran

šutjeti kao riba – 1. Uporno šutjeti; ne izjašnjavati se; 2. Znati čuvati tajnu, ne otkrivati tajnu

šutljiv kao riba – jako šutljiv

učiti ribu plivati –raditi nešto nepotrebno

uhvatiti (uloviti) krupnu (veliku) ribu – uhvatiti (uhapsiti) glavnog krivca /ob. u korupcijskim aferama/

Velika riba jede malu.— slabiji strada od jačeg protivnika

zdrav kao riba—sasvim(potpuno) zdrav

RIBLJI

riblje oči – 1. okrugle, velike i buljave oči; 2. hladne i bezizražajne oči

SARDELA

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao sardele – tijesno zbijeni jedni uz druge /o ljudima u prijevoznom sredstvu, u pretrpanoj prostoriji itd./

SARDINA

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao sardine <u konzervi>—tijesno zbijeni jedni uz druge /o ljudima u prijevoznom sredstvu, u pretrpanoj prostoriji itd./

SPUŽVA

pijan kao spužva – jako pijan

piti kao spužva – mnogo piti; opijati se

prijeći spužvom preko čega – postupiti *prema čemu* kao da se nije dogodilo

upijati kao spužva—brzo i lako pamtit (usvajati nova znanja) /ob. o djetetu/

SRDELA

zbijeni (stisnuti, nabijeni i sl.) kao srdele –tjesno zbijeni jedni uz druge /o ljudima u prijevoznom sredstvu, u pretrpanoj prostoriji itd./

ŠARANSKI

šaranski mir – učmalost, tromost i pasivnost sredine, žabokrečina

ŠKARPINA

pocrvenjeti kao škarpina – pocrvenjeti od pretjerana izlaganja suncu

ŠTUKA

suh kao štuka – jako mršav

štuka u ribnjaku –osoba koja mobilizira pasivnu sredinu

LITERATURA

1. Čagalj, Ivana i Svitkova Milina (2014). *Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom*, u : „Životinje u frazeološkom ruhu”, ur. I. Vidović Bolt, Zagreb: FF press http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Cagalj_Svitkova%20za%20WEB.pdf
2. Fink Arsovski, Željka (2002). *Poredbena frazeologija : pogled izvana i iznutra*. Zagreb: FF press
3. Ivanetić, Nada (2002). *More u frazeologiji* [u:] Fluminensia, Vol 14 No 1 (str. 67-84) (www.hrcak.srce.hr, pregledano 10.12.2015.)
4. Jelaska, Zrinka (2014). *Animalistički frazemi biblijskoga podrijetla u hrvatskome i drugim slavenskim jezicima*, u : „Životinje u frazeološkom ruhu”, ur. I. Vidović Bolt, Zagreb: FF press http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Jelaska%20za%20WEB%20%281%29.pdf
5. Kopaliński, Władysław (2006). *Koty w worku czyli z dziejów pojęć i rzeczy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Rytm
6. Kovačević, Barbara i Ramadanović, Ermina (2013). *Slika mora u hrvatskoj frazeologiji*u „Water in Slavonic Phraseology and Paremiology”, ur. Andras Zoltan, Oleg Fedosov, Sabol'č Janurik, Budapest, Tinta,
7. Ljubičić, Maslina (2014). *Leksem riba u frazeologiji hrvatskoga i drugih europskih jezika*, u: „Životinje u frazeološkom ruhu”, ur. Ivana Vidović Bolt, Zagreb: FF press http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Ljubicic%20za%20WEB.pdf
8. Małdziejewa, Wiara / Wójtowiczowa Janina (1994). *Polskie i bułgarskie związki frazeologiczne = Polski i b"lgarski frazeologizmi*. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego
9. Menac, Antica (2007). *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra

10. Opašić, Maja (2014). *Zoonimske sastavnice u biblizmima hrvatskoga i pojedinih jezika*) u : „Životinje u frazeološkom ruhu”, ur. I. Vidović Bolt, Zagreb: FF http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Opasic%20za%20WEB%20%282%29.pdf

11. Szerszunowicz, Joanna (2011). *Obraz człowieka w polskich, angielskich i włoskich leksykalnych i frazeologicznych jednostkach faunicznych*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu Białostockie

12. Sztych, Danuta (2011). *Ryby – zwierzęta symboliczne i mityczne*, Warszawa: Życie Weterynaryjne R. 86, 12, 976-983

13. Turk, Marija/ Spicijarić Paškvan, Nina (2014). *Kontrastivna raščlamba kao postupak otkrivanja podrijetla frazema (na primjeru frazema sa zoonimskom sastavnicom)* u : „Životinje u frazeološkom ruhu”, ur. I. Vidović Bolt, Zagreb: FF http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Turk_Spicijaric%20za%20WEB%20%281%29.pdf

14. Vidović Bolt, Ivana (2011). *Životinjski svijet u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji I*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

15. Vidović Bolt, Ivana (2016). *Od Adriatyku do Bałtyku – świat ryb w chorwackiej i polskiej frazeologii(o związkach frazeologicznych należących do identycznych pól znaczeniowych)*

16. Visković, Nikola (2009). *Kulturna zoologija*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

17. Žužtra, Mia (2014). *Semantička analiza animalističkih poredbenih frazema sa značenjem mršavosti, vitkosti i debljine u ruskom i hrvatskom jeziku* u : „Životinje u

frazeološkom ruhu”, ur. I. Vidović Bolt, Zagreb: FF http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Zustra%20za%20WEB.pdf

Rječnici i priručnici:

1. Bąba, Stanisław / Liberek, Jarosław (2002). *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
2. Benešić, Julije (2015). *Hrvatsko-poljski rječnik*. Zagreb: Nediljko Dominović [urednica Dubravka Sesar] ; [prijevod predgovora i anotacije Barbara Kryžan-Stanojević].
3. Boryś, Wiesław (2005). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków :Wydawnictwo Literackie
4. Chevalier, Jean / Gheerbrant, Alain (2007). *Rječnik simbola. Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*. Zagreb: Kulturno-informativni centar/Jesenski i Turk. Peto, prerađeno i prošireno izdanje
5. Colin, Didier (2004). *Rječnik simbola, mitova i legendi*. Zagreb: Naklada Ljevak
6. Drabik, Lidia / Kubiak-Sokół, Aleksandra / Sobol, Elżbieta / Wiśniakowska, Lidia (2006). *Słownik języka polskiego PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
7. Drabik, Lidia / Sobol, Elżbieta / Stankiewicz, Anna (2006). *Słownik idiomów polskich PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN

8. Dubisz, Stanisław (2003). *Uniwersalny słownik języka polskiego*. T. 1-4 (wydaniestandardowe). Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN
9. Gluhak, Alemko (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec
10. Kłosińska, Anna (2007). *Słownik frazeologiczny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
11. Kłosińska, Anna / Sobol, Elżbieta / Stankiewicz, Anna (2005). *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
12. Kopaliński, Władysław (2006). *Słownik symboli*. Warszawa: Oficyna wydawnicza RYTM
13. Ladan, Tomislav (2006). *Etymologicon*. Zagreb: Masmedia
14. Matešić, Josip (1982). *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga
15. Menac, Antica / Fink Arsovski, Željka / Venturin, Radomir (2003). *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak
16. Moguš, Milan / Pintarić, Neda (2002). *Poljsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga
17. Mosiołek-Kłosińska, Katarzyna i Ciesielska, Anna (2001). *W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN
18. Podlawska, Daniela i Świątek-Brzezińska, Magdalena (2009). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa – Bielsko-Biała: Wydawnictwo Szkolne PWN

19. Skorupka, Stanisław (1967). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wiedza Powszechna
20. Sobol, Elżbieta (2008). *Słownik frazeologiczny PWN z Bralczykiem*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN